

30.6.2014

Dnro 1513/4/13

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

PUUTTEET ERISTÄMISEN OLOSUHTEISSA HARJAVALLAN SAIRAALASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli tyttärensä (jäljempänä potilas) valtuuttamana - - - päivätyissä kirjeissään tämän hoitoa Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Harjavallan sairaalassa. Kantelija oli erityisen tyytymätön tyttärensä toistuviin eristämisiin.

- - -

3 RATKAISU

- - -

3.2 Oikeusohjeet

Suomen perustuslain (731/1999) 7 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Mielenterveyslain (1116/1990) 4a luvussa säännellään niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä potilaan perusoikeuksia saadaan rajoittaa tahdosta riippumattoman hoidon aikana. Luvun 22 a §:n mukaan tarkkailuun otetun tai hoitoon määrätyn potilaan itsemääräämisoikeutta ja muita perusoikeuksia saa 4a luvun säännösten nojalla rajoittaa vain siinä määrin kuin sairauden hoito, hänen turvallisuutensa tai toisen henkilön turvallisuus taikka muun tässä luvussa säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Toimenpiteet on suoritettava mahdollisimman turvallisesti ja potilaan ihmisarvoa kunnioittaen.

Mielenterveyslain 22e §:n 1 momentin mukaan potilas saadaan vastoin tahtoaan eristää muista potilaista muun muassa silloin, jos hän käyttäytymisellään vakavasti vaikeuttaa muiden potilaiden hoitoa tai vakavasti vaarantaa omaa turvallisuuttaan tai todennäköisesti vahingoittaa omaisuutta merkittävästi (2 kohta). Pykälän 2 momentin mukaan eristetyille potilaalle on annettava soveltuva vaatetus.

Mielenterveyslain 22f §:n 1 momentin mukaan potilaan eristäminen on lopetettava heti, kun se

ei enää ole välttämätöntä. Potilasta hoitavan lääkärin on arvioitava eristetyn potilaan tila niin usein kuin tämän terveydentila edellyttää ja päätettävä toimenpiteen jatkamisesta tai lopettamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan kun potilas on määrätty eristettäväksi, on hänelle samalla määrättävä vastuuhoidtaja, jonka tulee huolehtia siitä, että potilas saa toimenpiteen aikana riittävän hoidon ja huolenpidon ja mahdollisuuden keskustella hoitohenkilökunnan kanssa.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata.

3.3 Kannanotto

Eristämisen perusteet

Mielenterveyslain 22e §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan potilas saadaan vastoin tahtoaan eristää muista potilaista muun muassa silloin, jos hän käyttäytymisellään vakavasti vaikeuttaa muiden potilaiden hoitoa tai vakavasti vaarantaa omaa turvallisuuttaan tai todennäköisesti vahingoittaa omaisuutta merkittävästi. Aluehallintoviraston lausunnon perusteella katson, että potilaan eristämislle on ollut lain mukaiset perusteet.

Eristämisen olosuhteet

Ihmisarvoiseen kohteluun psykiatrisessa sairaalassa on kiinnittänyt huomiota myös kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva eurooppalainen komitea (CPT). CPT esitti vuonna 2008 Suomeen tekemästään käynnistä antamassaan selonteossa huolensa olosuhteista, joissa potilaat olivat eristyksissä Vanhan Vaasan sairaalassa. Olosuhteista mainittiin muun muassa se, että eristyksessä olevilla potilailla ei ollut vapaata pääsyä WC:hen.

Harjavallan sairaalan selityksen mukaan eristystilojen välittömässä läheisyydessä on WC. Ämpäri kuuluu kuitenkin eristyshuoneen varustukseen. Eristetty potilas pääsee pääsääntöisesti WC:hen, jos hän tätä pyytää, vaikka eristyshuoneessa on ämpäri. Myös potilaan pyyntöön päästä WC:hen olisi vastattu, jos tällainen pyyntö olisi ollut hoitohenkilökunnan tiedossa.

Käsitykseni mukaan potilaan ihmisarvon mukainen kohtelu ja laadultaan hyvä terveyden- ja sairaanhoito edellyttävät, että eristyksessä olevalla potilaalla on aina mahdollisuus päästä WC:hen. Korostan, että eristetyllä potilaalla tulee tästäkin syystä olla mahdollisuus saada viivytyksettä yhteys hoitohenkilökuntaan. Potilaalle tulee myös tarjota aktiivisesti mahdollisuutta pääsyä WC:hen, ilman että potilaan aina itse tarvitsee sitä pyytää. Käsitykseni mukaan eristyshuoneen tavanomaiseen varustukseen ei kuulu ämpäri.

Mielenterveyslain 22e §:n 2 momentin mukaan eristetylle potilaalle on annettava soveltuva vaatetus. Ihmisarvoiseen kohteluun kuuluu asianmukainen vaatetus myös eristystilanteissa (HE 113/2001, s. 25). Potilaalla oli - - - eristettynä ollessaan yllään alushousut ja paita. Harjavallan sairaalan selityksen mukaan potilaan pyyntöön saada lämpimämpi vaatetus, esimerkiksi toinen paita tai pitkät pyjaman housut, olisi vastattu, jos hän olisi pyynnön esittänyt. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan potilaan vaatetus eristyksessä ei ollut asianmukainen. Tämä on myös minun käsitykseni asiassa. Eristetylle potilaalle tulee antaa

soveltuva vaatetus ilman, että hän sitä erikseen pyytää.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset potilaan eristämisen olosuhteissa olleista puutteista Harjavallan sairaalan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän psykiatrisen hoidon toimialueelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.